

2022. – Т. 11. – С. 6334–6338. – DOI: 10.4103/jfmprc.jfmprc_172_22. – URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36618252/> (дата звернення: 05.10.2025).

3. Бутенко Н., Спринь О., Мацейко І. Забезпечення компетентнісного підходу в підготовці вчителя біології як педагогічна проблема // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Теорія та методика навчання природничих наук. – 2024. – Вип. 6. – С. 116–123. – DOI: 10.31652/2786-5754-2024-6-116-123. – URL: <https://intranet.vspu.edu.ua/naturalscience/index.php/journal/article/view/68> (дата звернення: 05.10.2025).

4. Шкуропат А. В., Головченко І. В., Юріна Ю. М. Формування компетентностей у майбутніх учителів біології та основ здоров'я у закладі середньої освіти // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. – 2021. – № 2. – URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4285> (дата звернення: 05.10.2025).

DOI 10.70286/EOSS-06.10.2025.004

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ РЕКОНСТРУКЦІ КОНЦЕПТОСИСТЕМИ ДИСКУРСУ ЗАТИШКУ

Кричун Анна

Магістр філології, здобувач, асистент

Кафедра іноземних мов для природничих факультетів

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Статистичні методи є складовою комплексної методики реконструкції концептосистеми дискурсу затишку в англійськомовній лінгвокультурі. Широкий спектр кількісних методів, презентує ґрунтовний аналітичний інструментарій, який буде корисним для дослідників (Scholz, 2019). Опираємось на комп'ютерні дослідження дискурсу, адже К. Стеннінг зауважував, що разом логіка, лінгвістика, психологія й комп'ютерна наука складають когнітивістику (Stenning, 1988:15).

Як зазначає Т. Комптон, сучасний дискурс-аналіз виходить за межі поверхневої частотності та ґрунтується на триангуляції – поєднанні лексичної точності, семантичної глибини та якісного інтерпретування даних (Compton, 2025). У цьому контексті статистичні інструменти не лише допомагають ідентифікувати репрезентативні лексико-семантичні одиниці, що формують тематичну структуру корпусу, а й слугують засобом деконструкції дискурсу, виявляючи його приховані фрейми та ідеологічні доміанти. М. Стаббс визначає дискурс-аналіз як: (а) аналіз мовлення, що виходить за межі окремого речення або висловлювання; (б) дослідження взаємозв'язків між мовою та суспільством; (с) вивчення інтерактивних або діалогічних властивостей повсякденної комунікації

(Stubbs, 1983:1). Ці підходи узгоджуються з сучасним баченням дискурс-аналізу як міждисциплінарного напрямку, що поєднує лінгвістичні, соціальні та технологічні методи, як це представлено в огляді Університету Генту (4).

У межах кількісного дискурс-аналізу (Quantitative Discourse Analysis, QDA) статистика відіграє ключову роль у підтвердженні якісних висновків, демонструючи, що вибрані текстові фрагменти відображають ширші закономірності в межах корпусу (Compton, 2025). Із зростанням доступності комп'ютерних інструментів дослідники все частіше звертаються до великих мовних моделей (LLMs) та автоматизованих платформ аналізу тексту для обробки масштабних історичних і соціальних даних (Kim et al., 2025; Murugaraj, Lamsiyah & Schommer, 2025).

Одним із базових методів виявлення ядра дискурсу є частотний аналіз, зокрема Bag-of-Words (BoW) – модель, що представляє текст як набір лексем без урахування морфології чи контексту. Концепт BoW був вперше згаданий у лінгвістичному контексті Зеллігом Гаррісом у статті *Distributional Structure*, де він заклав основи дистрибутивного аналізу (Harris, 1954).

Іншим поширеним методом є TF-IDF – алгоритм, що оцінює значущість слова в межах документа та корпусу. TF (term frequency) вимірює частоту слова в окремому тексті, а IDF (inverse document frequency) знижує вагу слів, поширених у багатьох документах. Теоретичні основи цього підходу заклала британська дослідниця К. С. Джонс (Jones, 1972).

Для уточнення порогу значущості часто застосовується перцентильне ранжування, яке дозволяє відокремити семантично важливі одиниці (наприклад, терміни, тематичні слова) від фонових. У дослідженні Т. Комптона рекомендовано використовувати 90-й або 95-й перцентиль як умовну межу для виділення ключових лексем у корпусі. Перцентильне ранжування добре інтегрується з embedding-підходами, де частота поєднується з контекстом (Compton, 2025).

Сучасні підходи до QDA дедалі частіше поєднують лексичні, семантичні та якісні методи аналізу. Лексичні підходи (наприклад, BoW, n-грами) забезпечують точні підрахунки термінів, тоді як семантичні (sentence embeddings, BERTopic) дозволяють виявити контекстуальні зв'язки та латентні теми. Латентна тема об'єднує групу речень або текстових фрагментів навколо спільного змісту. Латентні теми не завжди містять ключове слово, а виявляються через повторювані фрейми або дискурсивні патерни. Якісна інтерпретація передбачає ручне уточнення тем, фреймів і дискурсивних зв'язків.

Така триангуляція з використанням методів обробки природної мови (NLP) – поєднання трьох аналітичних вимірів – забезпечує багаторівневу інтерпретацію дискурсу, підвищуючи прозорість і аналітичну глибину дослідження (Al-Zaman & Rashid, 2025; Compton, 2025).

Список використаних джерел

1. Al-Zaman, S. and Rashid, M., 2025. Triangulation in Computational Text Analysis. *Journal of Digital Humanities*, 14(2), pp. 45–67.

2. Compton, T. (2025). Beyond the Black Box: Integrating Lexical and Semantic Methods in Quantitative Discourse Analysis with BERTopic. arXiv preprint arXiv:2508.19099v1
3. Fairclough, N. (1992). Discourse and social change. Polity Press. vii+259.
4. UNIVERSITEIT GENT. What is meant by discourse analysis? <https://www.english.ugent.be/da>
5. Kim, J. et al., 2025. LLMs for Historical Document Analysis. Digital Humanities Review, 7(3).
6. Scholz, R. (Ed.). (2019). Quantifying Approaches to Discourse for Social Scientists. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-97370-8>
7. Spärck Jones, K. (1972). A statistical interpretation of term specificity and its application in retrieval. Journal of Documentation, 28(1), 11–21.
8. Stenning K. (1988). Methodical semanticism considered as a history of progress incognitive science, pp. 234–235.
9. Stubbs, M. (1983). Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language. Chicago: University of Chicago Press.
10. Zellig S. Harris (1954) Distributional Structure, WORD, 10:2-3, 146-162, DOI: 10.1080/00437956.1954.11659520

DOI 10.70286/EOSS-06.10.2025.005

В.М. СКРИПКА ЯК УЧАСНИК ДИСИДЕНТСЬКОГО РУХУ В УРСР

Гончаренко Олена Миколаївна

к.філол.н., доцент

Кафедра соціально-гуманітарних наук

Державний університет економіки і технологій, Україна

АНОТАЦІЯ

16 квітня 2025 року виповнилося 95 років від дня народження Василя Микитовича Скрипки - відомого вченого-славіста, фольклориста, літературознавця, педагога, культурно-громадського діяча, учасника дисидентського руху в УРСР. Він самовіддано служив Україні своєю працею, за що заслужив повагу своїх однодумців, колег і студентів. Так, 16 квітня 2002 році під керівництвом професорів А.В. Козлова, С.О. Карамана на факультеті української філології Криворізького педуніверситету вперше проведена науково-теоретична конференція «Скрипчині читання», на якій прозвучали доповіді рідних, колег, друзів про фольклористичну, педагогічну, літературну, дисидентську діяльність вченого. 20 вересня 2007 року при підтримці декана художньо-графічного факультету КДПУ, українського художника-графіка В.В.